

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy íven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, az osztrák magyar birodalmon kívüli országokba egy évre 7 frt; — egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díjja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr, bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. — intézendők.

Azon tisztelt lapjártatókat, kiknek előfizetésük június hó végén lejárt, — az előfizetés megújítására kéri a szerkesztő.

Egy pár észrevétel Tóth Sámuel ur tervjavaslatára.

(Vége.)

Az iskolaszéknek lehet, sőt van értelme az iskolaügyhöz értő tagokkal is bíró népesebb egyházban; de hogy mi hasznot tehet a kisebb egyházakban, felfogni nem tudom. Elősorolt teendőit az egyháztanács végezheti, de itt is bizony csak a lelkész az, kinek sokszor megfeszített küzdelme képes a tanügy valódi javára jótékony intézkedést kicsikarni. Kisebb egyházakban tehát az ügy érdekében sokkal helyesebbnek látnám, ha kötelezőleg az állapítatnék meg, hogy a lelkész a tanítókkal együtt alkotna egy iskolai bizottságot, mely minden félév kezdetén az iskola-kötelesek megállapítása után, beosztaná a havi teendőket s minden hónap végén együttesen minden iskolát megvizsgálna, a kitűzött havi teendők miként lett elvégzéséről tudomást venne s minden összejövetelről jegyzőkönyvet vezetne, mely a szabályszerű egyházlátogatásnak mindig bemutatnának. A tapasztalt hiányok ily uton leendő felmutatása s azok megszüntetése iránti intézkedés — hitem szerint — több eredményt szülne, mint a tanításhoz nem értőknek a tanítók felibe emelése.

Feltűnő előttem a tervjavaslat azon intézkedése, mely a segédlelkészeket a püspök feltétlen rendelkezési hatalma alá adja. Félek, hogy ez többet fog ártani, mint használni az ügynek. — Hogy a püspök tudomással birjon az egyházkerületben levő segédlelkészek számáról, szolgálati évről stb. — ez nagyon szükséges, de hogy az egyházmegyék esperestjei közbejötték nélkül szabadon rendelkezék a segédlelkészek ide vagy oda tétele iránt, ez azt hiszem az érdem méltatása iránti megnyugtató helyett éppen ellenkezőt fog szülni.

Nem látom indokát annak sem, hogy az Urvacso

kiszolgáltatásainak alkalma megkevesbítették. Annak fensőbb hatóság rendelete általi megkevesbitése mulhatatlanul az egyháziasság rovására esik. Ha gyérül valahol az urvacsoirat keresők száma, e figyelmeztető bajt ne az által igyekezzünk eloszlatni, hogy az urvacsoira osztást s így a baj nyilatkozásának alkalmát kevesbitsük, — mert a baj baj marad így is, hanem igyekezzünk oda hatni, hogy a gyülekezet benső ösztönből használni törekedjék az alkalmat lelke valódi érdekében. Ha pedig talán a lelkesen való könnyítés lenne a kevesbités indoka, ez inkább az által eszközöndő, hogy az urvacsoira osztás körüli sok beszéd rövidítettessék p. o. ily alkalmakkor a szószékből tartandó egyházi beszéd elhagyása által, mit teljesen kárpótól az urvacsoira különben is tartatni szokott szertartási beszéd.

A fegyelmi eljárás szabályaiban pedig annak nem értem indokát, hogy a tanuk miért vallomásaiknak megtétele után s miért nem előre esketendők meg? Hiszen így több hamis eskü fog létre jönni, vagy ha a hamisan valló magába térve az esküt a vallomásra vonakodnék letenni s így azt előbb az igazsághoz hiven kiigazítani akarná, a vizsgáló küldöttség dolga szükségtelenül szaporítottatnék.

A házasságügyi pótszabályok című részben nem találtam azt, mit vártam. Itt az 1786-ban kiadott császári rendeletre egyszerű hivatkozás történik csupán, mint olyanra, mely a házassági ügyekben a lelkész teendőit szabályozza, holott pedig az ma már sok tekintetben a lelkész teendőit a gyakorlatban nem szabályozza. Így például az árvák esketésére vonatkozó utasítás aligha tartatik meg valahol. Ugyanazért tisztázandó lett volna, hogy vajon egy árva fiu esketéséhez a katona-kötelezettség viszonyaiból folyó szabadosság elegendő-e, vagy ehez s az árva leány esketéséhez a gyámi beleegyezés szükséges-e, s ennek megtagadása esetén igénybe veendő bíróság alatt melyik világi hatóság értendő stb. stb.? Általában én szükségesnek itélném mindazt, a mi a lelkész teendőit a házasság körül szabályozza tisztán körvonalozva e

szabályokban előadni, hogy így minden lelkész látná, mire kell figyelemmel lennie, mert az eltérés a felekkel szemben kedvetlenségeket okoz.

A házások kihirdetésénél a három heti időköz az én véleményem szerint szigoruan megtartandó s oly ünnepen, mely a hét köznapjaira esik, a hirdetés megtiltandó lenne. Indokom erre az, mert a három — hét közti — hirdetéssel is sok meggondolatlan házasság kötöttek s nem hogy a jegyben járás idejét rövidíteni, de hosszabbítani látnám a házasság érdekében állónak. Hogy mily könnyedén veszi népünk a házasságot, mutatja az, hogy ugyanazon egyén három ízben egymás után más-más egyénnel hirdettetik ki. Jó lenne tehát még azt is megállapítani, és szigoruan alkalmazni, hogy a hirdetés alatt elvált felek ujabban csak 2—3 hét múlva hirdethetők ismét.

Azon utasítást, hogy akkor, midőn az esketés más helyen tartatik, mint a hol a menyasszony lakik (ami ugyan vajmi ritka eset lehet) az esketés úgy az eskető lelkész, mint az esketésre felhatalmazást adott lelkész által és így két helyen anyakönyvbe vezetessék, szükségtelennek s zavart előidézőnek tartom. Az esketés beírásának s így statisztikai adatul beszámításának csak azon egyház anyakönyvében van helye, a hol az esketés végbe ment. Hogy az esketésre az érdekelt lelkész felhatalmazást adott, nem az anyakönyvben, hanem a hivatalos naplóban jegyzendő fel. Hogy csakugyan megesküdtek-e az illetők, ez tovább a felhatalmazást adott lelkészre nem tartozik.

Az esketés mikor történésére nézve a jó rend érdekében minden kisebb helyen egy, a nagyobb helyen két napot kitűzni szükséges. De a díjak határozottan s egyiránt kötelezőleg megállapítandók, hogy miért? a lelkész *stóla* című cikkemben e lapban már előadtam. Kimondandó példánl, — ha e kis emelés czélszerűnek ítéltetik, — hogy a hirdetés díja 1 forint, mely a hirdetés bejelentésekor előre leteendő. Az esketésért fizetendő 2 forint, ha az a helyben szokásos napnak délelőttjén végeztetik. Annak délutánján vagy egyéb napokon kétanynyi. A más egyházból való vőlegény ezen felül semmi czímen sem terhelhető.

A szombaton vagy vasárnap délután s bűnbánati héten az esketést vagy határozottan el kell tiltani, vagy ha megengedtetik, az illető lelkész belátására kell bízni, de akkor is határozottan körvonalozva az eseteket, melyekben az megengedhető. A püspök vagy esperestek által ily esetekre adható engedély számításból kihagyandó már csak azért is, mert a nevezett esetekben történő esketés, helyesebben lakodalom meg vagy nem tarthatását a helyi viszonyok határozzák meg, a miket legjobban ismerhet az illető lelkész.

A versengő házások kibékítése megkísértésére

a háromszori alkalmat egy-egy heti időközzel látnám szükségesnek kötelezőleg meghatározni. Itt a hosszabb időköz soha sem árt az ügynek, sőt használ.

Ezek azok röviden összevonva, melyeket Tóth. S. ur tervjavaslatára nézve részemről elmondani szükségesnek ítéltém, nem azért, mintha már ez által a tervjavaslatot teljesen kimerítettnek, vagy a magam véleményét csalhatatlannak hinném, hanem azért, mert úgy vélem, hogy most, midőn egy új egyházszervezéssel állunk szemben, nem csak indokolt, de kötelességszerű minden vélemény nyilvánítása.

Én véleményem nyilvánításában főleg a gyakorlati czélszerűsége s eredményre voltam figyelemmel. Mások meglehet az elmélet szempontjából fognak találni megjegyzendőt. Nem kérdés. Fő az, hogy az ügy minden oldalról világításba legyen helyezve s így győzzön a mi jobb.

B e k e s.

A tiszántúli reform. egyházkerület térképének statisztikája.

Már előfizetési felhívásomban elmondám azon okokat, melyek engem egyházkerületünk, illetve egész magyarhoni prot. egyházunk térképeinek egyenkénti közrebocsátására indítottak. — E térképeken fel lesz tüntetve mindaz, mit egy térképről leolvashatónak véltem. — A papi állomások száma, ezeknek jövedelme, a lelkek száma, a felsőbb iskolák, a posta állomás, a postával nem bíró egyházközségeknek az utolsó postávali összeköttetése stb.

Azon reményben vagyok, hogy nem cselekszem felesleges dolgot, ha lap utján is közzéteszem azon adatokat, melyeket térképem feltüntetend, megbővitve egyházmegyénkint a gyámintézetekre vonatkozó, már egy pár évvel előbb szerzett adataimmal, melyek annak tőkájére, kezelésére s segélyezettjeire vetnek némi világot.

Tiszántúli egyházkerületünkben van 13 egyházmegye, mely 17 politikai megye részint egész, részint csak egyes darabján fekszik. — Betűrendben így következnek:

I. Nagy-bányai egyházmegye. Fekszik Szatmármegyének keleti részében, mintegy 48.10 □ mértföld területen. — Lelkek száma 21,222. — A szatmármegyében lakó református népesség, az összes lakosságnak 34.43 %-je. — A lelkészek, illetve lelkészi állomások száma 42. — Ezen 42 egyház közül I. 1000 frton felyül nem fizet papjának egy sem. — II. 800—1000 frtig fizet: Apa, Nagy-bánya, Felső-bánya, Száraz-berek, Hirip, Kiskóles, Krassó, Aranyos-megyes, Mikola, Ombod, Kis-Palád, Nagy-Palád, Kőszeg-Remete, Szatmárhegy, Ujváros, Szinérvár-alja. III. 600—800 frtig fizet: Tiszta-berek, Egri, Lázári, Méhtelek, Uszka, Vámfalu; IV. 300—600 frtig fizet: Kis-Hodos, Patóháza, Kispeske, Pettyén, Sárköz, Szent-

márton, Udvari, Adorján, Amac, Batiz, Garbólc, N.-Hodos, Homok, Nagy-Kólc, Kóród, Misztótfalu, Ujlak, Jósefháza; V. 300 frton alól fizet: Dorbács-apáti, Magosliget.

1848 óta ezen egyházmegyében új alakulás nem történt. — Megszűnt anya egyház lenni: Berend és Rozsály.

A tanítók száma 50, tanköteleseké 2449, iskolázottaké 2228, teljesen iskolázatlanoké 221. — Az iskolába járók százaléka: 90.97. — Iskolázás tekintetében tehát e megye egyházkerületünkben 5-ik.

Gyámintézete, mely 1838-ban alakult, 1875 végén 8285 frt 54 kr, egy 40 aranyat s egy 100 tallért érő alapítvány volt. — E tőke 6% van elhelyezve. — Határozottat ugyan már, hogy a tőke kamat 8%-ra emeltessék, de életbe nem léptetett a miatt, hogy a lelkészek, kik a tőkét alkoták, s most kölcsönül tartják, nem fogadták el a százalék emelést. — Gyámoltja 1875-ben 8 volt, kik közül egy 25, egy 50, hat pedig 75 forintjával segélyeztetett. — A 75 frtnyi segély öt évre állapított meg. — Az évi tagsági díj, jövedelemre való tekintet nélkül 6 frt. — Ez egyházmegyében az egyházak is régibb idő óta járulnak a gyám tőke gyarapításához; ez öszveg évenként 110 frtot tesz. — 37 évi pályafutása alatt e gyámintézet öszvesen 12,000 frtot osztott ki segélyezésekre.

II. Békés-bánáti egyházmegye. Fekszik: Békés, Csongrád, Csanád, Torontál, Temes, Krassó és Szörény megyék területén, 538.26 □ mértföldnyi területen. — Lelkek száma 154,868. — Békés-megyében 37.72; Csongrádban 22.85; Csanádban 16.00; Torontálban 1.74; Temesben 1.50; Krassóban 0.38 % a református. — Szörény megye az alakuló orsovai egyházzal nem vétetett fel. — Egyházak száma 37, lelkészi állomás 44. — Ezek közül az egyesült prot. egyházakat, u. m. Nagy-Szent-Miklóst, T.-Beccsét, Temesvárt, Lugost nem számítva, I. 1000 frton felyül fizet papjának: Békés, Berény, Debelliáca, Doboz, Füzes-Gyarmat, Gyoma, Gyula, Magyar-Ittebe, Körös-Ladány, Makó, Öcsöd, Rittberg, Szeghalom, Szkutes, Szent-András, Körös-Tarcsa, Vésztő. II. 800—1000 frtig fizet: Battonya, Gyula-Vári; III. 600—800 frtig fizet: Becskerek, Ref-Kovács háza, Szeged s a most alakult Páncsova; IV. 300—600 frtig fizet: Majlát, Szkulia, Bánfalva, Csorvás, Klopodia, Kunágota, Orosháza, Mező-Sámson; V. 300 frton alól B.-Szegszárd.

1848 óta lett anya egyházzá Albertfalva, mely az 1876-iki árvíz által teljesen elpusztított; Bánfalva, T.-Becse, Csorvás, Kunágota, Lugos, (Páncsova,) Orosháza, B.-Szegszárd, Szent-Miklós, Temesvár. — Megszűnt anyaegyház lenni: Libling.

A tanítók száma 158; tanköteleseké 18,499; iskolába járttaké 17,187; a teljesen iskolázatlanoké 2001. — Az iskolázottak perzentje 92.90. Iskolázás tekintetében tehát e megye egyházkerületünkben 2-ik.

Gyámintézete 1875. végén 12,154.73 kr tőkével rendelkezett, mely öszveg, az alapítványok természetéhez képest 5, 6, 7, 8 frt kamatot hoz. — A tagsági díj — mely évenként fizetetik, 2, 4, 6 frtban állapított meg s „részvénydíj“ név alatt kezeletik. — E tagsági díj nem a lelkészi jövedelemhez van szabva. — Kinek-kinek szabad tetszésére bizatik, hogy melyik osztályban fizessen. — A tanítói s papi gyámtőke még együtt van, s nem egyszer megtörténik, hogy a tanító nagyobb részvényt vesz a gyámintézetből, mint a legnagyobb jövedelmű lelkész. Segélyezettje 1875-ben 19 volt.

III. Beregi egyházmegye. Fekszik Beregvárme-

gyében. — A tiszáninneri egyházkerülethez tartozó Csomonyát, Kis és Nagy-Dobronyt leszámítva, ezen e megye területe mintegy 63.51 □ mértföld. — Református lakossága, az említett három községet is ide értve, az öszves lakosságnak 28.33 %-a. — Lelkek száma 36,728; egyházaké 63, lelkészi állomás 63. — Ezek közül I. 1000 frton felyül fizet papjának: Bátyu, Bótrágy, Dercen, Kerecseny, Munkács, Rákos, Tarpa; II. 800—1000 frtig fizet: Badaló, Barabás, Barkaszó, Beregszász, Gát, Gulács, M.-Kaszony, Nagy-Lónya, Som és Jánd; III. 600—800 frtig fizet: Adony, Asztély, Atya, Kis-Bégány, N.-Bereg, Csaroda, Dárc, Déda, Fornos, Gelénes, Kis és Nagy-gut (társegyház,) Hete-Fejércse (társegyház,) Izsnyéte, Vásáros-Namény, Cs.-papi, M.-papi, T.-Szalka, Szernye, Ugornya-Gergelyi (társegyh.) B.-ujfalu, R.-ujfalu, Zápson, Vári, T.-Vid; IV. 300—600 frtig fizet: N.-Bégány, Borzsova, Csetfalva, Halábor, Heteny, Kajdanó, K.-Lónya, Surány, Tákos, B. végardó, Balazsér, Bene, Bucsu, Harangláb, Kigyós, Macsola, Muzsaly, Sáros-oroszi; V. 300 frton alól: Bilke, Gecse, Tivadar, M.-Jánosi.

1848 óta új alakulás nem történt. — Megszűnt a. e. lenni Mátyus; Hetével egyesült Fejércse.

A tanítók száma 73; tanköteles: 4932, iskolázott 4224, teljesen iskolázatlan 708. — Az iskolázottak perzentje 85.60. — Iskolázás tekintetében tehát e megye egyházkerületünkben 12-ik.

Gyámintézete 1875 végén 9384.12 kr tőkével birt. — Segélyezett ez évben 14 özvegyet s 23 árvát; amazok 28, ezek 14—14 frtot kaptak.

IV. Bihari egyházmegye. Fekszik Bihar-megye közepén, mintegy 73 □ mértföld területen. — Bihar m. ref. lakossága az öszves lakosságnak 37.55 %-je. — A lelkék száma ezen e megyében 41,043; az a. egyházaké 43, melyek közül K. N. Rév ideiglenesen 1876-ban, Nagy-Tótfalu pedig 1878-ban affiliáltatott. — Lelkészi állomás 44. — Ezek közül I. 1000 frton felyül fizet: M.-Keresztes, N.-Várad, Püspöki, Bihar, Csökmő, N.-Kereki, Kis-Marja, Szt.-János, Szalárd, Furta; II. 800—1000 frtig fizet: Bors, Bojt, J.-Hodos, P.-Tamási, Zsáka; III. 600—800 frtig fizet: Ártánd, Csatár, Darvas, M.-Telki, Pelbárhida, Örvend. Siter, Váncsod, H.-K.-Kovácsi; IV. 300—600 frtig: H.-K.-Pályi, H.-K.-Ujlak, Kis-Jenő, Kis-Szántó, Nyüved, P.-Ujlak, Élesd, P.-Told, M.-Telegd, B.-sz.-Márton, N.-Szántó, H. K. Száldobágy, Pósalaka; V. 300 frton alól fizet: Less, M.-Kakucs, Fugyi, F.-Vásárhely, Rév és Tótfalu.

1848 óta lett anyaegyházzá, az ujabban ismét leányosított N.-Tótfalu.

Tanítók száma 65, tanköteles 4451, iskolázott 3970, teljesen iskolázatlan 491. — Az iskolázottak perzentje 89.04; e szerint iskolázás tekintetében e megye egyh. kerületünkben 10-dik.

Gyámintézetének 1875. végén 12,295.39¹/₂ kr tőkéje volt, nagyobb részt földbirtokra betáblázott kölcsönül 10% elhelyezve. — Segélyezettje a jelzett évben 16 vala, kik közül 12-en 40—40 frtot, 4-en pedig 20—20 frtot kaptak. — Ujabban (1876.) új alapszabályok készítették s fogadtattak el. — A tagsági díj osztályonként 12, 8, 6, 4.50 és 2.25 krban állapított meg.

V. Debreczeni egyházmegye. Fekszik hajdumegye déli és bihar északi részében, Debreczen pusztáit is beszámítva, mintegy 31.55 □ mértföld területen. — A lelkék száma

94,429; anya egyház 26, lelkészi állomás 30. — Ezek közül I. 1000 frton felyül fizet papjának: Báránd, Bajom, Debreczen, Derecske, Kaba, Rábé, Sámson, Udvari, B.-Ujfalu; II. 800—1000 frtig fizet Esztár, Konyár, M.-Pércs, Pocsaj, H.-Pályi, Szerép, Torda; III. 600—800 frtig fizet: Bagos, Bakonyszeg, Gáborján, Henczida, M.-Pályi, Péterszeg, Sáránd, Tépe, Vértes; IV. 300—600 frtig Dancsháza; V. 300 frton alól egy sem.

1848 óta új alakulás nem történt.

Tanítók száma: 108; tanköteleseké 9564; iskolázottaké 8918, teljesen iskolázatlanoké: 646. — Az iskolázottak % 93.28. — E szerint iskolázás tekintetében első egyházmege egyh. kerületünkben a debreczeni lenne. — Azért mondjuk, hogy lenne, mert a tankötelesek számát valahol nem 6—12 évig tehát 6 évről mutathatták ki. — A 9564 tanköteles az összes lakosságnak csak 10%-je, — holott a 6 évi tankötelesek száma rendszerint 12—15 % ád. Például: e tractusban 94 ezer lélek után 9500, az alsó szabolcsiban 97 ezer lélek után már 10,900, a máramaros ugoicsában 15 ezer lélek után 2100 stb. mindeütt több 10%-nél, habár a 15-öt nem éri is.

Gyámintézetének 1875-ben 17,000 frt tőkéje volt 8%-ra elhelyezve. — Segélyezett 8 özvegyet 66 frtjával s 7 árvát 22 frtjával. — Jövőre egy magános özvegy segély díja 300 frtban, egy árváé 50 frtban állapított meg, úgy azonban, hogy egy család 500 frtnál többet nem kaphat. — Gyermekek, kinek apja-anyja elhalt, magában lévén, kap 200 frtot stb. — Hanem itt aztán, a szép segélydíj mellett van is adóztatás! — Nem 2, 4, 6 frt vagy 4, 6, 10 stb., hanem 20, 25, 30, 40, 45 frt. — Szép példája a humanitásnak, hogy Dancsháza lelkésztől 10 frt évi tagsági díj csak addig vétetik, míg állam segélyt huz; azután nem fizet semmit, de jogosultsága a gyámintézethez megmarad.

VI. Érmelléki egyházmege. Fekszik Bihar mege északkeleti részében, mintegy 23.61 □ mértföld területen. Van ezen e. megyében 38 anya egyház; lelkészi állomás 39. — Ezek közül I. 1000 frton felyül fizet papjának: Mihályfalva, Nagy-Léta, Szalacs; II. 800—1000 frtig fizet: Aszszonyvásár, Bagamér, Diószeg, Keserű, Óltomány, Semlyén, Székelyhid; III. 600—800 frtig fizet: Álmosd, Bogyoszló, Csokaly, Félegyháza, Kokad, Kiskereki, Margita, Micske, Szent-Imre; IV. 300—600 frtig fizet: Albis, Adony, Bályok, Kóly, Köbölkut, Petri (gálos), Piskolt, Poklostelek, Széplak, Szent-Miklós, Uj-léta, Vajda, Olaszi, Tarcsa, Tóti; V. 300 frton alól fizet: Ábrány (alsó), Ábrány (felső), Kézt, Keresztur, Sz.-Jobb.

1848 óta új alakulás nem történt. — Megszűnt a egyház lenni: Monus-Petri.

Tanítók száma: 63; tanköteleseké: 4606; iskolázottaké 4126; teljesen iskolázatlan: 480; az iskolázottak perzentje 89.58; e szerint e mege, iskolázás tekintetében egyház kerületünkben 9-dik.

Gyámintézetének 1875 végén 4167.89 kr volt. Egyelőre ezen gyámintézetnél nem volt meghatározva, hogy évenként ki, mennyit fizessen. — Fizettek tehát 20—30 krt, nagy ritkán 1 frtot. — Később a tagsági díj, fizetésre való tekintet nélkül 2 frtra emeltetett. — Ujabbán — a fentebbi fizetés becslés épen e végből vétetett fel hivatalosan — osztályoztatván a lelkészi fizetések, három osztályban fizetik a tagsági díjat, 20, 10 és 5 frtjával. — Segélyezettje ez évben 12 özvegy és 4 árva volt, amazok közül 4 özvegy 21.36 krt, 8 pedig 10.68 krt kapott; emezek, t. i. az árvák 21.36 krjával segélyeztettek.

VII. Heves-Nagykunsági egyházmege. Fek-

szik Heves megyének s Jászkun-szolnoknak tiszáninneri egész területén, 69.93 □ területen. — A Heves megyében lakó összes népességnek, ide számítva a tiszáninneri s dunamelléki egyházkerülethez tartozó egyházakat is, a reform. lakosok 8.03 %-át adják; jász-kun-szolnok megyében, bele tudva a dunamellékhez tartozó jászberényi, jász-kiséri, tiszavárkonyi s tiszavezesenyi reform. lelkeket; 54.25 %. — Van ezen egyházmegyében 24 egyház, lelkészi állomás: 31. — Ezek közül I. 1000 frton felyül fizet papjának: Abád, Derzs, Földvár, Füred, Karczag, Kisujszállás, Kunhegyes, Madaras, T.-szent-Miklós, M.-Tur, Tur-Keve, D.-Ványa; II. 800—1000 frtig fizet: Igar, Kenderes, Roff, Szöllös; III. 600—800 frtig fizet: Bura, Kürt, Nagy-Rév, T.-Sas, Szentimre; IV. 300—600 frtig fizet: T.-Inoka, Szalók, T.-Ugh; V. 300 frton alól egy sem.

1848 óta sem új alakulás, sem pusztulás nem történt.

Tanítók száma: 101; tanköteleseké 13,603; iskolába jártaké: 10,898; teljesen iskolázatlan: 2775. — Az iskolázottak perzentje 80.11 lévén, e mege egyházkerületünkben iskolázás tekintetében 13-ik. — Gyámintézetének 1875-ben 15,423.75 kr volt. — Részvényekre van fektetve az egész intézmény s a tőke 6 %-a, a tagsági díjjak 1/3-ával minden évben felosztatik a résztvevő családok közt, a szerint, amint a családfő a gyámintézetben részt vett. — Szabad tetszéstől függ, ki mennyit biztosítson. — Van 100, 75, 50, 25 frtos részvény, melyet be kell egyszermindenkorra fizetni; e részvénydíj egy százaléka fizetetik évenkénti tagsági díjjul. — Ez évben 12 özvegyet segélyezett részvényeik arányában, kik között 924 frt és a tagsági díj 1/3-da osztott ki.

(Vége következik.)

Zsigmond Sándor.

Egy kitérésesi eset „in articulo mortis.“

I.

703—878. Venerabili offo. Parochiali Maskovaënsi. — Praesentibus offis. litteris sub ./ adnecto fassionem,*) *vi cuius Rasko Stephanus, in articulo mortis ad sinum Matris Ecclae. Catholicae die infrassignata redierat;**) et desierat esse Fidelis Parochiae a. conf. Maskovaënsis, haec pro offa. orientati-one Venerabili offo. Parochiali praelaudato, duxit esse offe, communicanda. — Lig. Gácsfalvae die 24. maii 1878. — Josephus Matavovszky, m. p. Parochus Gácsfalvensis, V. A. Diaconus et Praepositus S. Antonii de Valle Lechnicz.*

II.

14—878. A maskovai ág. h. ev. egyház lelkésze. — Tiszteendő rom. kath. lelkészi hivatalnak Gácsfalván. — Rasko Istvánnak „in articulo mortis“ történt s tő lelkészi hivatalnak 703. sz. a. levelében nekem bejelentett áttérésére nézve tisztelettel válaszolom; hogy miután ezen áttérés országos törvényeink, nevezetesen az 1868. 53. t. cz. intézkedésének világos meg-

*) Ezen levélhez csatolt vallástételben 4 tanu bizonyítja: 1) R. J. nevében beszélve, (ki az okiraton alá sin s írva, sem saját, sem idegen kézzel,) hogy ő forrón óhajt a rom. kath. egyházba áttérni s gácsfalvi prépost által malaszteszközőkkel ellátatni; 2) hogy R. I.-nak ezen óhaja jelenlétökben teljesített is.

B. K.

**) Megjegyzendő, hogy R. I. született evangélikus; helyén van-e tehát ezen kitétel egy levélben, s hozzá még egy hivatalos levélben; hogy t. i. az illető egyén nem áttért, hanem mint valami tévelygő visszatért az egyedül üdvözítő r. kath. anyaegyház kebelébe; — azt a mivel közönség ítéletére bízom.

B. K.

sértésével történt, én Rasko Istvánnak az ág. h. ev. egyház kebeléből a róm. kath. egyházba való nem vissza, — de kitérését törvényszerűnek el nem ismerhettem; a részére kiállított nyilatkozatot az áttérés törvényes voltának beigazolására elégségesnek nem tarthatom; ennél fogva mind az áttérés ellen, mind pedig R. I.-nak bármely róm. kath. lelkész által netalán történendő eltemettetése ellen ezennel óvást emelek. — Maskován, 1878. máj. 24. Bansell Kálmán.

III.

709—878. Tisztelendő ág. hitv. lelkészi hivatalnak Maskován. — Tisztelendő Maskovai plébániai hivatal az 1868. évi LIII. törv. cikkre hivatkozik a hozzám intézett 14. sz. a. e folyó év és hó 24-ki hivatalos levelében. A nevezett törvény-cikk 1. és 2. §-sa ellen alapos kifogása nem lehet, miután az általam hivatalosan /· alatt közlött nyilatkozat alapján, súlyos betegségben levő férfiú 68 éves korában önön óhajta szerint lett katolikussá. Ugyanazon LIII. t. cz. 3. §-ától kezdve a 7. §-ig halálos ágyon fekvő betegekről nem rendelkezik: hanem ép, egészséges emberekről, járni-kelni bíróról. — R. I., testileg súlyos betegség által elgyengült, s járni képtelen férfiú, tisztelendőségédnél két tanuval személyesen meg nem jelenhetett; sem két külön időszakot igénybe nem vehetett, ki életéről holnapi napig biztosítva nem volt. Mi szabad egészségesnek, az ne legyen szabad súlyos betegségben lévőnek? — saját meggyőződését szabadon követni s azt a hitet választani, a melyben lelki üdvét föltalálhatni erősen hiszi. Ha léteznék a halálos betegségben sinlődő egyénekre tvczikk, Tisztelendőségéd csak akkor panaszkodhatnék alaposon törvénysértésről, de a főnforgó ügyben alapos panasza nem lehet. Hivatalom szent kötelességénél fogva ily s hasonló jelentékeny esetekben a kath. a. egyház kebelébe minden folyamodottat elfogadni szent kötelességem. Az általam /· alatt hivatalosan közlött nyilatkozat érvényét bizonyára nem Maskován az. a. plébániai hivatal döntendi el; — az illető helyen, úgy vagyok meggyőződve, érvényes leendő. — Gácsfalván 1878. május hó 26. — Matavovszky József, gácsfalvi plébános, alesperes és prépost.

IV.

16—1878. A maskovai ág. h. ev. egyház lelkésze. — Tisztelendő róm. kath. lelkészi hivatalnak Gácsfalván. — Részemről is megvagyok ugyan győződve, hogy a közöttünk fölmerült vitás kérdést, R. I. áttérését illetve, „nem Maskován az á. plébániai hivatalban,“ de — hozzáteszem én, viszonzva az illetéjes bókot — Gácsfalván a plébánosi, alesperesi és préposti hivatalban sem fogják eldönteni; megvagyok győződve továbbá arról is, hogy valamint a tdő lelkészi hivatalnak ezen legújabb 709. számú levele teljesen indokolatlan s czéltalan: úgy én is jelen soraimmal czélt érni nem fogok; — mindamellet azonban — vezetve nem meddő polemizálási viszketeg, hanem igenis kötelességérzetem, a társadalmi illem követelményei s az apostol tanácsa által (Róm. XII. 18.) — jónak láttam válaszolni, s nézetemet e fontos ügy iránt elmondani. Ha levelem netán kissé hosszabbra nyulna, előre is a szives olvasótól bocsánatot kérek.

Hogy az én hivatkozásom az 1868-ki vallásügyi törvényre alaptalan volna, arról engem Tisztelendőségéd argumentációja legkevésbé sem győzött meg. Bajos is volna, bármily érvelési apparátussal, félremagyarázni s kijátszani az oly példányszerűen határozott és világos törvényt, mint a milyen épen az

1868-ki 53. t. cz. — Mindjárt az 1. §. ekkép szól: „A törvény által megállapított föltételek és **formaságok megtartásával** mindenkinek szabadságában áll... áttérni.“ Ebből félremagyarázhatlanul az következik, hogy az áttérés csakis akkor tekinthető törvényszerűnek, hogyha az — nem valamely egyházban létező usus, önkény, a haldoklóra bárki által is gyakorolt pressio mellett — hanem „a törvény által megállapított formaságok megtartásával“ történt. S melyek ezek formaságok? Talán a beteghez küldött jegyző, tanító, tanuk bizonyítványa? Talán oly nyilatkozat, vagy recte „vallástétel“, mint a Raskóé, melyet ő plane még alá sem irt!? Bizonyynyal az áttéréseknél megtartandó formaságok ezek semmi szín alatt, semmi esetben sem lehetnek; mert ezeknek a törvény által kell megállapítva lenniök; holott én nem ismerem törvényt, mely a halállal tusakodó, névalírás helyett már keresztet sem vonni tudó s imputáció alá nem jöhető embernek soi-disant „vallástételét“ a megállapított formaságok rovatába sorolná. Nekem a törvény által megállapított csakis azon formaságokról van tudomásom, melyeket a hivatolt t. cz. 3—8. §§-ai körülírnak. Ezen §§-sokból pedig nyilván kitűnik, miszerint R. I. áttérése törvénytelen s jogtalan.

Azt méltóztatik mondani, hogy idézett §§-ok „halálos ágyon fekvő betegekről nem rendelkeznek, hanem ép, egészséges emkerekről, járni-kelni bíróról.“ Ezen állítás igen szembeötlő tévedésen alapul; mert roszhiszeműséget föltételezni nem akarok. Engedelmet kérek, hivatolt helyen intézkedés foglaltatik a keresztyén állampolgárok áttérési módja iránt általában, tekintet nélkül azoknak akár társadalmi állásuk, akár pedig egészségi állapotukra stbre nézve. A törvénynek az teljesen mindegy, akár valaki haldoklik, akár nem; minden állampolgárt egyenlően s kivétel nélkül, nem tekintve sem állását, sem vagyont, sem egészségét,*) arra kötelez, hogy ha áttérni kíván, a törvény által megállapított formaságokat föltétlenül megtartani köteles. A törvényhozás mindenütt, midőn az általános kimondott szabály alól kivételt akar concedálni, ezen kivételt megnevezi; ha azonban kivételt nem nevez, a törvény intézkedése általános érvényű, és senki sincs jogosítva arra, hogy magát az általános szabály alól bármily ürügy alatt kivonja. Ebből tehát minden józan ész beláthatja, hogy R. I. áttérését a törvény előtt — pedig nemcsak Maskován, de még Budapesten is — alaposan s igazságosan igazolni nem lehet. Tessék megengedni, Tisztelendőségéd ez ügyben a törvény korlátain kívül áll.

Ezt egyébiránt levelének egész argumentációja is, s bizonyos természetjogi elvre való indirect hivatkozása tanúsítja. Azt méltóztatik ugyanis többi közt állítani, hogy „R. I. testileg súlyos betegség által elgyengült, s járni képtelen férfiú két tanuval nálam személyesen meg nem jelenhetett, sem két külön időszakot igénybe nem vehetett, ki életéről holnapi napig biztosítva nem volt.“ Mit jelent, kérdem, ezen indoklás egyebet, mint azon hamis természetjogi elv körülírását, hogy s z ü k s é g t ö r v é n y t r o n t? . . . De hisz kérem, ha mi, mi lelkészek, azon isteni parancs helyett: minden lélek engedelmeskedjék felsőbbségének (Róm. XIII. 1.) azt fogjuk hangoztatni, vagy eljárásunk által helyeselni, hogy szükség csakugyan törvényt ronthat: akkor hiába való a mi munkálkodásunk; akkor hát következetesen valamennyi törvényszegő bűnöst, tolvajt, csalót, stb. stb. védszárnyaink alá kell fogadnunk.

*) Csupán a kor, t. i. a 18 év vétetik figyelembe.

Ha valaki a törvény által nyújtott előnyt élvezni akarja, tegye azt addig, míg a törvényszabta föltételeknek megfelelni képes; ha elkésett, az ő kára; és azt hiszem, hogy mi — bár mennyire is érezzük hivatalunk s hivatásunk szent kötelességét — tartozunk a tudatlanokat erről felvilágosítani inkább, mintsem a sokkal bűnösebb roszhiszeműség s önzésből törvényszegést elősegíteni.

Egy analog esetet is emlithetek. Képviselői választásoknál mindenki személyesen tartozik beadni szavazatát. Ha valaki írásban küldené be, semmis. „Causa nocet domino.“

Lehetne még ezen áttérési kérdéssel összefüggésben több mellékkérdést fölvetni. Igy pl. illő-e, eszélyes-e, dicséretes-e, egy embert, aki 68 évig volt hive az á. h. ev. egyháznak, s aki egészséges állapotában, testi s lelki erők épségében egyházához hű maradt, — őt halálos órájában, — azon órában, midőn a haldokló felett hangsúlylyal imádkozunk: Et ne nos inducas in tentationem — az áttérésre jogositottnak is, képesitettnek is tekinteni, minden előleges oktatás nélkül befogadni s malaszteszközökkel ellátni. . . De az ilyenekről hallgatok, mert nem engemet illetnek; arra pedig, hogy Tisztelendőségednek tanácsot adjak, magamat sem egyházi állásom, sem korom és tapasztalatomnál fogva jogositottnak nem tartom.

Végül még azon szerény nézetemnek adok kifejezést, hogy az idegen egyházakbani halászkodás napjainkban igen háládatlan működés. Óh Uram! minden felekezetnek saját körén belől is elég, nagyon elég halászni valója van! Ott a mi igazi, égetőn szükséges, de háládatos működési terünk. De ha ezt figyelmen kívül hagyjuk s e helyett bármily törvényellenes uton-módon idegen felekezetű lelkek üdvéért buzgólkodunk: rajtuk is teljesül üdveztőnk szava: Máté XXIII. 15.

Ha tisztelendőségednek „szent kötelessége minden folyamodottat a kath. a. egyház kebelébe fogadni,“ én azt hiszem, hogy azt — igen számos és nyomatékos oknál fogva — csupán a törvényesen folyamodókra nézve szabad tennünk. De e mellett az én szent kötelességem is törvényes uton oda hatni, mikép elmondhassam Ján. XVII. 12.

S ezen kötelességérzetnek tessék leveletem, vagy ha ugy tetszik expectoratióimat tulajdonítani.

Suum cuique! És: in omnibus caritas!

Sajnálám, ha R. I. hivemet följelentés mellett volnék kénytelen reclamálni.

Maskován, 1878. május 27.

Bansell Kálmán,
ev. lelkész és esp. aljegyző.

Egy pár zsinati tárgy megszelloztetése.

Szükséges volna, hogy minden tractus a zsinati tárgyakhoz hozzá szólana s minél több kapacitás a pro et contra vitas sorompójába szállana, hogy a protestantismus közvéleménye minél nagyobb mérvben ölelné át s tisztázná a maga ügyét.

Igénytelen nézetem szerint, jó lenne a titkos szavazást teljesen elenyésztetni, az egyházi élet látköre felől, mivel ez az intézmény nem fényére, hanem homályára van a protestantismusnak. Ciceró már régen elítélte, a titkos szavazást, a politikai élet terén midőn azt mondta, hogy a római birodalmat a titkos szavazás buktatta meg. Méltán mondhatta ezt az a világ hirű nagy szónok, mivel ezáltal sok tulkapás és erőszakoskodásokat lehet véghez vinni, ezen az uton ellehet mellőzni az érdemet, s pártfogás utján előmozdulhat a törpe, minek folytán

sok jellem és mélytudomány eliszonyodik az egyházi élettől. Legyen a szavazás nyílt, mégpedig élőszóval, s ne legyen annak gyakorlata, az egyházi tartozás be vagy nem fizetéséhez kötve.

Hozassék be a választott vizsgáló békebiróság. Egyedül csak ezen intézmény lesz az, a mely az igazság kiszolgáltatását garantirozza s az erőszak ellen az ártatlant szikla várba helyzi. Mennyi méltatlan bántalmat tüntet fel s mennyi igaztalan szenvedést mutat mind a történelem, mind a tapasztalat az egyházi élet mezején; ezentul, ha fel lesz állitva a békebiróság, nem fog lenni annyi irgalmatlan eljárás. Ez az intézmény abból állana, hogy mind a vádló, mind a vádlott, egy megbizottat választ, az egyházmegye elnöke azokat kiküldi vizsgálni a helyszíneire, felveszik a jegyző könyvet, mind a két félt kihallgatják, tanukat esketnek s ha a békességet eszközölni nem bírják — meghozzák az első ítéletet, a melyik fél ezzel megelégedve nem volna, ügyét apellálhatná az egyház megye törvénykezési foruma elé s így tovább. A választott vizsgáló békebiróság eljárását mindenkor az egyházmegyei törvénykezési forum fogatosítja.

Mondassék ki, hogy a lelkészi fizetés minimuma 1200 frt, a fa, stóla és a lakon kívül, az ugynevezett conventionális föld szintén ne tudódjék be az 1200 frtba, hanem az államadót tőle a belhivatalnok fizesse. A tanítói fizetés minimuma pedig 800 frt. Kell, hogy a belhivatalnok illőleg dotáltassék, hogy a korszellem sokoldalú igényeinek megfelelhessen, hogy magát, családját elláthassa, folytonosan képezhesse, s a tudományos miveltség színvonalán haladhasson.

Az énekek közzé vevődjenek fel nemzeties szellemű énekek is, évégett a szeri és etelközi szerződés, a hon elfoglalása s más ehez hasonló tárgyak vallásos kenettel készült versekbe foglaltassanak, s alkalmilag használtassanak. Az izraelitáknak a szent Dávid zsoltárai között, mennyi nemzeti énekeik vannak, azok mellett, a mieinket is ellehetne zengedezni.

Az ugynevezett rectorok, szóval a tanító a papolás alól emancipáltassanak, papolás helyett mindannyiszor csak bibliai olvasásra legyenek alkalmazva, másként hivatásukban gátolva lesznek.

Sass Károly
albisi helv. hitv. lelkész.

* * *

Megjegyzés. Mint a zsinat és javítás iránti érdeklődés egyik nyilvánulását tevém közzé fentebbi csikkecskét. Sokan épen ellenkezőleg azt tartjuk, hogy a titkos szavazás a szabad vélemény nyilvánításnak legbiztosabb eszköze. A lelkész választási jogot csak azon feltételhez kötni, hogy valaki adóját befizette, nagyon politikai színezetű, jobb volna más feltételt is kívánni még, de az egyház fentartására eső tagilletmény befizetést is elejteni s más erkölcsi kellékeket sem állítani fel, épen nem volna czélszerű. Az egyházi tagság nemcsak díj fizetés kellékében áll. — A lelkész fizetés javítása elodázhatlan. Az izraeliták theocraticus állam forma alatt élvén, az ő nemzeti intézményeik egyuttal monotheistikus intézmények is valának s így más jelentőségük még nemzeti énekeik is, a sioni templom megvédése p. o. az egy istenhit védelmét is magába zárja. Vigyázzunk, hogy a nemzetiség nagymérvű előhozásával a keresztység és protestantismus katholicitását (egyetemességét) kockára ne tegyük. A felárpádozott és szent-istvánozott prot. cultus faji érdekre ne redukáltassék. A lelkek üdve a földolog.

Szerkesztő.

B E L F Ö L D.

Az új mérték a népiskolákban.

Több népiskolát meglátogattam s igen feltűnt nekem az, hogy azokban a „méter-rendszer“ vagy igen hiányosan — vagy épen nem tanítatják, s e valóban leverő tapasztalatomnak okát fürkészve, nem nagy fáradságomba került felfedeznem azt.

Első — és ez legtöbbször — főoka, hogy a népiskolák nem bírnak azon taneszközökkel, a melyekkel e tárgyban kifogástalanul célt lehetne érni, — sokhelyt van ugyan a tanterem falán egy táblázat, a melyen a mértékek rajzba láthatók; de ezek népiskolákban kevéssel érnek többet a semminél. Elemi népiskolákban ha összehasonlításokat nem teszünk — vagy nem szemléltetünk — szem elé állítva a régi és új mértékeket, bizony édes kevésre megyünk. Bemagoltathatjuk ugyan tanítványainkkal — szajkó módjára — a milimétertől a miria stb. meterig, — de az szemléltetés és összehasonlítás nélkül felette kínzó és meddő fáradság lesz.

Második oka az, hogy többhelyt tanítótársaim magok sem értik a „méter-rendszert“ alaposan, csak úgy felületesen — kinek nem inge, ne vegye magára — és ez már nagyobb baj az elsónél, mert az elsőt egy vagy más uton elháríthatjuk a taneszközök beszerzése által, — mit, ha pénz van reá, szobánkból ki nem lépve is meghozathatunk, — míg ha magunk nem tudjuk ezt, bizony ezért fáradnunk is kell, sőt elodázhatalanul szükséges és elengedhetetlen kötelességünk, míg a kellő ismereteket bár mi módon is meg nem szereztük.

Nekünk — néptanítóknak halaszthatlan teendők az ily akadályokat elhárítani s lelkiismeretesen oda működni, hogy egyházunkba a „mértékismeret“ úgy a felnőttek, mint tanítványaink által tökéletesen tudva legyenek.

Az igaz, hogy nagy fáradsággal érzük el ezt, de e fáradság, a jobb elismerésén kívül, gazdagon jutalmaztatik keblünk megnyugtató tiszta öntudata által.

E célra hozassuk meg Buda-Pestről Calderoni és társa „méter-rendszer“ szemléleti gyűjteményét, a melyet célunk kivételére nagy sikerrel használhatunk, s öt frt 30 krból portóval együtt kikerül, a melyet számtani órákon tanítványainknak beszemléltetünk, betanítunk, a felnőtteknek pedig hetenként egy vagy két estve gyakorlati előadásokat tartandunk, s ekként erősen hiszem, hogy az új mérték nem lesz nálunk idegen növény s egy év múlva az orosi asszony — a nyiregyházi börtönben nem fog négy méter eczetet kérni.

Erre azonban azt is mondhatják tanító társaim közül: „hogy könnyű ott, a hol pénz van, lehet ott venni mindent; de mi — mi szánandó szegények vagyunk stb.“

Az erős akarat minden akadályt legyőz, — kitartás célra vezet.

Nem ismerek ez idő szerint szegényebb egyházat mint Nagy-falu, ezt az 1876-ik évi nagy árvíz nagy részben tönkretette. Lelkész, tanítói lak s iskola halomra dőlt, — a taneszközök is nagyrészt elpusztultak, kivált a tanítói funduson az élő fákon kívül semmi nem maradt.

Lelkész lakát lakályossá, mondhatom kényelmessé tette; diszes új tanítói lakot, iskolát épített mind ez annyira költséges volt, hogy lehető pénzt elköltsve, még adóságot is csinált, — bár nemsokat.

Én az 1877-ik év tavaszán választattam ide meg, én se találtam úgy szólva mitse, annyival inkább nem a „méter-rend-

szert“ tanításához megkivántató eszközöket, hanem hogy mit tettem e tárgyban az ide hajlitott „Aláírási ív“ a mely egyszersmind az illető kegyes adakozóknak szolgáljon megnyugtatósokra, adja meg a kellő utbaigazítást azoknak, a kiknek netalán szükségük volna arra.

„Aláírási felhívás a tanügy barátaihoz!“ A tudományos világ körében rég meghonosított „méter-rendszer“ több művelt nemzet kormányzatában jó ideje használatban van s az 1874-ik évi szentesítést nyert VIII-ik t. cz. által édes hazánkban is meghonosított, s ez van hivatva valamennyi eddig szeretett hazánkban divott mérték rendszert helyettesíteni.

Az új mérték-rendszer megismertetésére és begyakorlására első sorban az iskolák vannak hivatva, de kell, hogy legyenek azon kívül buzgó és a közügy iránt lelkesülő oly egyének, kik annak meghonosítására és alapos megismertetésére a tájékozatlan nagy közönség érdekében áldozzanak is.

Igen, mert láthatjuk naponta, hogy az e részben tudatlan nép a mértékek nem ismerése miatt mennyire csalatnak az árusok és lelketlen üzérek által, kik nem késnek népünk e részbeni tudatlanságát minden módon — tisztelet a kivételeknek — a társadalom óriás kárára kizsákmányolni.

Ebből kifolyólag elhatároztam magamban — mint néptanító e bajnak akként elejét venni, vagy a mennyire köröm engedni megszüntetni — hogy immár minden munka megszüntével hetenként kétszer — szerda és szombaton estve 6-tól 9 óráig a ref. iskola helyiségében kor, nem, s felekezeti különbség nélkül gyakorlati előadásokat tartani s a méter-rendszert szemléletileg alaposan megismertetni.

Szép és nemes cél ez. Azonban mivel nem rendelkezem az ehez megkivántató taneszközökkel — fordulok szives kérelmemmel a tanügy barátaihoz — felekezeti különbség nélkül, azok között kiválól Nagy-falu községe intelligens osztályához, hogy a „méter-rendszer“ gyűjtemény megszerzésére ez aláírás útján járulni a közös cél érdekében méltóztassanak.

E gyűjtemény végre leltározatnék, s a ref. iskola vagyona maradna, a melyre annak szinte égető szüksége van.

Becsés pártfogásukat kérve s a népnevelés érdekében várva mélytisztelettel maradtam Nagy faluban 1878. jan. 20.

Ezen rovatozással ellátott „aláírási felhívást“ az egyházfinak — kinek előbb a lelkére beszéltem — kezébe adtam, szóval megmondtam, hogy a tehetősb lakosokat felekezeti különbség nélkül házaiknál keresse fel s oda működjék, hogy legalább hat frttal jöjjön vissza hozzám. Eljárásának következő eredménye lett:

Adakoztak: t. Miklós Ferencz ur 2 frt, t. Kauzsay Dániel ur 1 frt, t. Liptay Ede ur 50 kr, t. Szabó Lajos ref. lelkész ur 50 kr, Horváth Gyula ur 30 kr, Villás József ur 20 kr, Jármay Zsigmond ur 20 kr, nsg. Bekény Péter ur 1 frt 50 kr, t. Nagy Ádám ur 50 kr, Czike Lajos jegyző ur 20 kr, Mester György 7 kr, nsg. Bekény Benedéknő 25 kr, Jármay József ur 20 kr, Szentpéteri Gábor ur 40 kr, Székely József r. tanító 18 kr, Bakó Boldizsár ur 20 kr, öszveg 8 frt 30 kr.

Isten jutalmazza meg a kegyes adakozók jószívűségét!

Ime több pénzem gyűlt be egy nap alatt, mint mennyi a „szemléleti gyűjteményre“ szükséges, a gyűjteményt meghozattam, mi 5 frt 31 krba került, meghozattam még „Gönczy“ faló olvasó tábláit 2 frt 40 krért, a fent maradt 59 kr pedig világi társra használtatik.

Megemlítem, hogy mai napig három előadást tartottam, a melyet igen érdeklődéssel hallgatnak, még pedig igazán kor, nem és felekezeti különbség nélkül. Isten velünk.

Székely József
nagyfalui ref. tanító.

Bakos László emlékezete.

(Gyászrajz.)

Julius 3-kán tisztelet és részvét között tétetett nyugalomba a tanítói kar egyik veteránjának Bakos Lászlónak por része a zsákai sir kertben. Született Szathmár megyében lelkészi családból. Kiskoruan árvaságra jutván, nehéz küzdelmek között végezte be tanulói pályáját a debreczeni főiskolában.

Fi tanító lett előbb Hodoson, hol 4 évig lakott, majd Zsákára hivatván meg szinte fitanítóul, ezen hivatalban 46 évet töltött el. Megházasodván, e házasságból született gyermekei közül négyen maradtak életben, köztük Bakos József bakonszegi lelkész. Jó nejétől korán megfosztatván, annak emlékéért azzal tisztelte meg, hogy többé meg nem házasodott, hanem kis koru gyermekeit maga nevelte fel. Özvegy volt 42 évig.

Miután, hiven és buzgóan folytatott tanítói hivatalában két helyen 50 évet töltött el: a zsákai egyházi előjáróság által, évenkénti díj fizetés mellett, ez előtt tíz évvel nyugalmaztatott.

Az aggott öreg apának ekkor jó gyermekei vetekedve ajánlottak menedéket, de megelőzte őket gróf Rhédei Gábor ur, ki a közbecsülésben élt szelid tanítót magához vette, s hólta napjáig — mely 89-ik évében következett be — a legnagyobb kényelemben s oly tiszteletben tartotta, hogyha néha-néha gyermekei hívásának ellent nem állhatva elment hozzájuk néhány hétre, vissza vágyott a nemes grófhöz, kinek nélkülözhetetlen barátja lőn. Az utolsó perc is, mely hirtelen következett be, ott találta a gróft hű embere mellett; kísérője volt a nagy sokasággal a temetőben is, hol könnyezve vált meg sirdombjától.

Utóbbi éveiben nem látván többé olvasni, melyben, — nyitva lévén előtte a gróf szép könyvtára — oly nagy kedvetelt: kész volt a derék gróf óra számára olvasni kedvelt emberének.

Igy emelte fel a gróf a szegény tanítót önmagához, így gazdagította meg egy küzdelmes élet utolsó éveit nemes lelkes szép tetteivel.

Adjon Isten sok ily nemes lelkű gróft egyházainknak s azok hivatalnokainak!

Tanítást tartott felette helybeli lelkész Szigeti Elek, alapigéül vévén Lukács IX, 60. versét, beszélt, hatással és szónoki emelkedettséggel.

Legyen áldott a jó ember emléke!

Sárréti.

K Ü L Ö N F É L É K.

— Poklostelek. Hallhatott valamit szerkesztőséged, a csaknem világhírűvé lett poklosteleki nagyszerű tömeges átérésről, melynek, a közelebbi egyházlátogatás alkalmával gyökeresen végére jártam. Hasonlított ez, ama néhanapján a látha-

táron felkerekedett porfelleghez, melyből nagy esőt várunk, azonban feljövén az óriási felleg, esett ugyan eső, de olyan, milyenről közönségesen szoktak mondani: „a port is alig verte el.“

Öszvesen 4 család tért által 10 taggal; egy férfi azért, mert sokalja az egyházi adó kivetést, s a pappal is rosszul volt, egy másik, mert többnyire r. katolikus iskolában tanult, egy férj, mert a felesége különben is r. katolicus, két család: mert már eleji is r. katolicusok voltak.

Ennyiből áll a nagyszerű áttérés, melynek híre járt, hogy 17 család, 120 taggal tért által, ilyet költenek sokszor a legátusok! (Eredeti tudósítás.) P—r.

— Nyilvános nyugta. (V.) A „Kálvin feletti emlékbeszédre“ beküldték a 40 kr előfizetést az Ev. prot. Lap szerkesztőjéhez: Jákó Balázs T.-Bura, Tatár János Szeghalom, Koncz Imre Seregélyes, Nagy Menyhért Teleháza, Zsigmond Sándor Szoboszló (megrendelte.) Soó Bálint, Sörös Ferencz, Engler Jakab, Weiss Károly, Venetiáner Sándor, mind az öten Pancsováról. Mai keltig meg van rendelve 119 példány. A magasztos tartalmu beszéd elé történelmi bevezetés is terveltetik a fordító által. Kevés számú példányban nyomtatván az emlék beszéd, az azt birni óhajtók szándékaik nyilvánítására kéretnek. A mű augusztus hó végén jelenik meg. Debreczen, 1878. jul. 10. Balogh Ferencz.

— Faragó Bálint segédtanár a debreczeni ref. gimnáziumban, végzett theologus és esküdt felügyelő a napokban választatott meg M.-Turra egyhangulag az ottani gimnázium egyik tanárául.

— (Halálozás.) Makó József a bihari egyházmegye egykori derék esperese, csatári volt lelkész ápril hóban elhalálozott. Bővebb tudósítás a gyászsesetről Lapunkhoz mindez ideig nem érkezett. Legyen áldott az elhunynak jó emlékezete!

— Debreczeni gimnázium. A ref. kollégium gimnáziumi szakában az érettségi vizsgálatok jun. 28. fejeztettek be 3 bizottság előtt. Vizsgálatot tettek 83-an. kitűnően érettnak nyilvánítottak 11, jelesen érettnak 13, eléggé érettnak 57, nem eléggé érettnak 2. (D. E.)

— Nagy-Szalonta városában tartotta a n.-szalontai ref. egyházmegye f. é. ápril 10. közgyűlését, melynek jegyzőkönyve nyomtatásban megjelent, ivrét 14 l. A lelkészi gyámintézet pénztári állása a lefolyt év utolsó napján 14,772 frt 13 kr.

— Kiss Kálmán n.-kőrösi ref. képezdei tanártól megjelentek külön lenyomatban a csengeri, mándi, nagyszekeresi és porcsalmi ref. egyházak története 10-től 16 lap terjedelemben négy kis füzetben. A csengeri zsinat nem 1576., hanem 1570 ben tartatott.

— Tabajdi Lajos ref. lelkésztől megjelent „imádság néhai Gyene Károly a szatmári ref. egyház főgondnoka felett“ tartatott f. é. május 9-kén.

Igazítandó. A Német K. egyház történelme ismertetésében egy pár lenyegesebb sajtó hiba így igazítandó ki: 231. l. 4-ik sor „egyetem és“ helyett: egyetemes. A jegyzetben alul, ez oldalon, „Erner sorianizmus“ helyett „Emersorianismus“, Emersen amerikai unitárius moralistától, kinek főelve volt „az állam csak a polgár nevelésért létezik.“ Parker Theodor szinte moralista, fő foglalkozása a leányok nevelésére terült ki. „Statbam“ helyett Statham. „Morthly Record“ helyett: Monthly Record.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.